

Francouzská vojska na Budišovsku v době bitvy u Slavkova

sestavil Karel Pavlíček

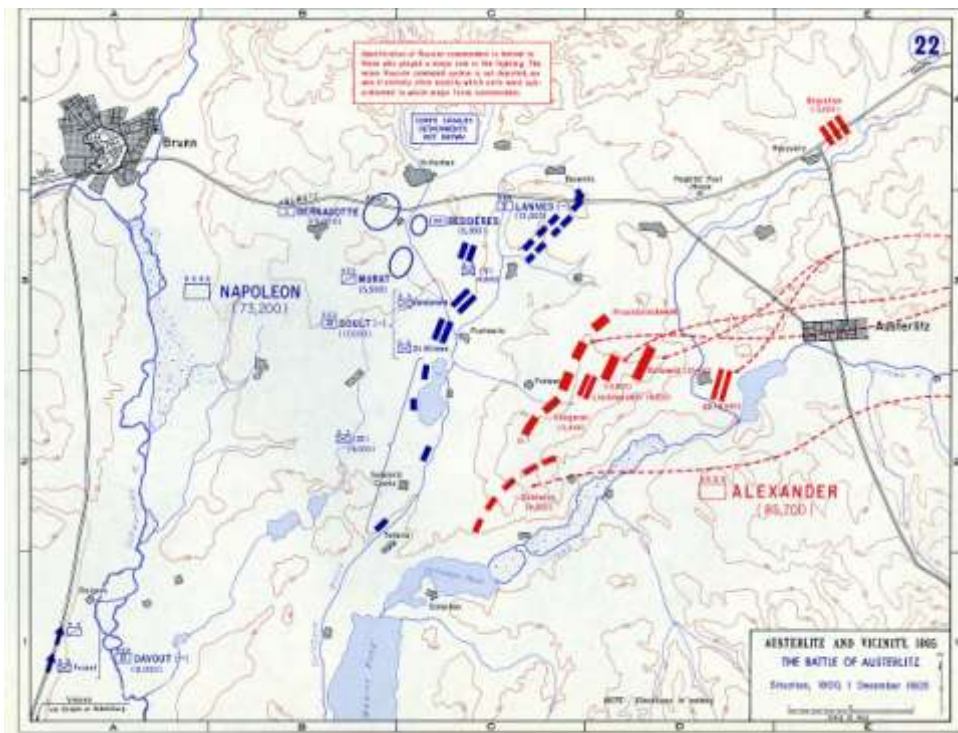

19. 12. 2008

Příloha Budišovského zpravodaje č. 4/2008

Francouzská vojska na Budišovsku v době bitvy u Slavkova

Památné bitvě tří císařů (francouzský císař Napoleon Bonaparte na straně jedné a ruský car Alexandr I. s rakouským císařem Františkem I. na druhé) u Slavkova předcházelo tažení, které začalo u Boulogne, kde měl Napoleon 200 000 mužů. Po Napoleonově rozhodnutí záútočit na východ bylo vojsko nuceno urazit 40 km denně. Za tři dny byla armáda v Německu, odkud posléze překročila rakouské hranice. První vítěznou bitvu tohoto tažení svedl Napoleon u Ulmu, kde padlo do zajetí 25 000 rakouských vojáků. Dále francouzské vojsko pokračovalo až ke Slavkovu.

Zde došlo 2. prosince 1805 k bitvě, kdy proti sobě stály dvě obrovské armády, francouzská čítající 73 400 mužů a armáda spojenců (Rakousko a Rusko) s 80 400 muži. Spojenci zaujali pozice na Pratecké výšině a rozmístili na ní svou armádu s 250 děly, Francouzi obsadili nížiny a vrcholy Santon a Žuráň, kde měli 150 děl.

Pro Rusy bylo velkým překvapením, že Francouzi záútočili na Prateckou výšinu, vždyť měli o 12 000 mužů méně. Po tzv. Napoleonově „lviím skoku“ byli spojenci nuceni ustoupit k obcím Sokolnice a Telnice. Tam vzápětí dorazila vojska maršála Davouta, která ustupující síly rozdrtila. Ztráty byly na obou stranách obrovské. Spojenci ztratili 25 000 mužů, z toho bylo 13 000 padlých a raněných a Francouzi 8 200 mužů. Napoleonova strategie zvítězila nad početní převahou spojenců a bitva tří císařů se stala jedním z jeho triumfů.

aršík s tématikou Slavkovské bitvy

Po uzavřeném příměří 6. 12. 1805 na slavkovském zámku došlo v Bratislavě 26. 12. 1805 k podepsání mírové smlouvy. Rakousko ztratilo území o rozloze 60 000 km² s třemi miliony obyvatel a 1/7 státních důchodů. Na válečné kontribuci muselo zaplatit 40 000 000 zl.

Slavkovská bitva znamenala upevnění francouzské moci v Evropě a jejím politickým výsledkem byl zánik téměř tisícileté Svaté říše římské národa německého.

maršál Davout

Slavkovská bitva se dotkla, i když nepřímo, Budišovska, a to především přesuny vojsk jak před bitvou, tak i po ní.

Po katastrofální porážce Rakušanů vedených polním podmaršálkem Mackem u Ulmu 20. října 1805 se snažila Napoleonova armáda zamezit spojení ruské a rakouské armády, proti nimž bojovala od září 1805. Ruský velitel, generál Michail Ilarionovič Kutuzov, ustupoval z Rakous přes Znojmo a 9. listopadu překročil Dunaj u Mautern. Napoleon postupoval k Vídni, kterou 13. listopadu 1805 obsadil. Generál Kutuzov ustupoval dále na sever k Olomouci, kam měla koncem listopadu dorazit druhá ruská armáda vedená generálem Buxhövdem a rakouské posádky z Čech, které zorganizoval v armádní sbor arcivévoda Ferdinand, jemuž se podařilo uniknout s několika oddíly lehké jízdy před ulmskou katastrofou.

maršál Bernadotte

Rakouskou armádu sledovaly francouzské armádní sbory: Lannesův, Soultův, Muratův a Bernadottův jednak k Lávě a Pohořelcím, jednak ke Znojmu. Sbor maršála Bernadotta, jenž byl označován jako „první sbor Velké Armády“, pak odbočil od Znojma na severozápad k Jihlavě, aby překazil postup rakouské armády arcivévody Ferdinanda z Čech na Moravu. Princ Murat táhl se svými oddíly od Vídně do Znojma a odtud vedla jeho cesta na Brno, které bylo cílem i vojsk maršála Bernadotta.

Dne 19. listopadu 1805 byl hlavní stan Bernadottův ve Znojmě a ještě téhož dne se dostala lehká jízda pod vedením generálmajora Maisona do Třebíče. Město mělo dodat píce pro koně, chléb a víno pro husary a ve dvou hodinách odvést 2000 zl. válečné kontribuce. Poté Francouzi postupovali směrem na Velké Meziříčí, kam přední hlídka o 40 až 50 mužích, přicházející od Rudíkova, dorazila 20. listopadu 1805.

Téhož dne táhl do Velkého Meziříčí od Měřina transport rakouských vozatajských koní a několik vozů s řemením, sedly a podobně. Některé z těchto povozů se zachránily útekem z města směrem ke Křižanovu, mnohem více jich bylo Francouzi zajato a dopraveno do Velkého Meziříčí. Strach a hrůza zachvátily celé město. Francouzi žádali na městu 4000 zl. válečné kontribuce, přičemž se vojsko dopouštělo místy výtržností, rekvírovali košile a někde i obuv. V pátek dorazil do města bavorský pěší pluk prince Karla, bojující po boku Francouzů.

Dne 25. listopadu dostalo bavorské vojsko rozkaz k odchodu do Jihlavy. Ještě před tím se spojilo s posádkou bavorského pluku téže brigády z Velké Bíteše. Jednalo se o strategický přesun bavorských vojsk, která byla vyslána maršálem Bernadottem proti rakouskému vojsku rozloženému u Časlavi.

Mezitím i sousední Třebíčí proudilo francouzské vojsko. Dne 23. listopadu došel rozkaz, že se mají ve městě zabavit veškeré zásoby sena, slámy, ovsy, dobytka a že polovice z nich se ve dvou dnech má dopravit do Brna, dále že mají být připraveny potahy ve městě na cestu do Velkého Meziříčí, odkud mají být přesunuty pro potřeby armády po

silnici z Jihlavy přes Velkou Bíteš až k Brnu. Odpoledne 24. listopadu dojel do Třebíče i maršál Charles Jean Bernadotte, který se následujícího dne přesunul s celou družinou do Velkého Meziříčí. Zde se zdržel krátce a dne 30. listopadu se hlavní stan Bernadottův přesouval přes Velkou Bíteš dále k Brnu (za jedinou noc prošlo Velkým Meziříčím více než 14 000 francouzských vojáků).

Vyústěním těchto přesunů byla 2. prosince rozhodující bitva u Slavkova, v níž císař Napoleon porazil spojená vojska rakousko-ruská.

O výsledcích bitvy kolovaly v západní Moravě velmi rozdílné pověsti, až 6. prosince v noci přijeli kurýři, jedoucí z Brna do Jihlavy, kteří potvrdili, že Napoleon u Slavkova nad spojenci zvítězil. Téhož dne byla arcivévodovi Ferdinandovi, tábořícímu u Čáslavi, doručena depeše o příměří, smluveném po slavkovské bitvě.

Dne 9. prosince táhl již první oddíl Bernadottovy armády, čítající 10 000 mužů, přes Velké Meziříčí k Měřínu a dále do Jihlavy. Po cestě se francouzské vojsko v setninách rozešlo po vesnicích, v nichž odnímalo sedlákům koně, dobytek, obilí, seno, mouku, peníze, oděv, máslo, kávu, cukr, kořalku, víno, vejce a vše, čeho se vojínům zachtělo. Nejhůře se drancovalo ve Zhoří, Svařanově, Hrbově, Lavičkách a Kochánově. Nejprve se vojsko každodenně střídalo, až oddíl, který přišel 17. prosince, chtěl setrvat ve Velkém Meziříčí a okolí delší dobu. V důsledku toho začalo Velké Meziříčí rekvírovat i na jiných panstvích věci potřebné pro vojsko, a to na Budišovsku, Křižanovsku, Moravecku, na Rožínce, Bystřicku, Jimramovsku, Novoměstsku, Žďársku a jinde.

Jak byly postiženy jednotlivé obce průchodem francouzského vojska, dokresluje záznam vrchnostenského úřadu budišovského.

O postupu francouzského vojska zvěděli Budišovští 21. listopadu, kdy od krajského úřadu z Jihlavy došla zpráva, že se také Budišov musí podrobit rekvizici a do 24. listopadu dodat 50 párů střeviců. To byl počátek dodávek budišovského panství pro francouzskou armádu. O týden později, 30. listopadu, muselo panství dodat pro francouzské vojsko do Brna 8 volů a 51 skopců. Zvláště velká byla dodávka potravin, kterou budišovské panství, vedle jiných panství, bylo nuceno poskytnout 9. prosince pro 24 000 francouzských vojáků, kteří dorazili do Velkého Meziříčí. Podíl budišovského panství na této dodávce byl: 400 pecnů chleba, nejméně 8 liber těžkých, 2 vědra kořalky, 1 sud piva, 100 ct. ova a 50 ct. sena. V této souvislosti byl zajímavý oběžník, jež rozeslal 21. prosince 1805 krajský úřad v Jihlavě, jímž Velkému Meziříčí zakázal žádat na okolních panstvích a městech rekvizice a současně vyzval všechna panství, aby takových žádostí nedbala, jelikož repartice rekvizic na jednotlivé obce a panství přísluší jedině krajskému úřadu.

Obyvatelstvo západní Moravy nebylo postiženo jenom rekvizicemi, jež vypisovala jednotlivá francouzská vojenská velitelství, nýbrž i samovolnými rekvizicemi francouzských vojáků, kteří brali, zvláště po slavkovské bitvě, vše, na co přišli. Důkazem toho jsou protokoly, které byly po odchodu francouzského vojska sepsány u vrchnostenských úřadů s poddanými. Takto byl v létě r. 1806 sepsán i protokol s usedlíky obce Budišova:

Č. 1. Budišovský zámek (Joachima rytíře Stettenhofena) měl na bytě 13 důstojníků, 50 mužů a 95 koní a dodal 199 měr ovsu, 24 míry žita, 10 měr pšenice, 121 ct. sena, 51 ct. slámy, 5 ct. hovězího, 3 skopového, 2½ ct. vepřového masa, 2 míry hrachu, ½ míry čočky, 8 měr bramborů, 8 věder vína, 7 ½ vědra piva, ½ ct. kaprů, ¼ ct. jiných ryb, 1 ct. másla, 0,6 ct. svíček, 16 sáhů dříví, 8 ct. uhlí, 3 krocany, 16 hus, 20 kachen, 16 slepic, 20 vajec a 8 pecnů chleba (po 45 kr.); na penězích 2787 zlatých 18 krejcarů a kromě toho 20 košil a ¼ míry mouky.

Č. 2. Ředitel panství Dominik Sokol měl jednoho důstojníka a 4 muže a dal jim 5 liber hovězího masa, 0,5 vědra vína, 0,15 vědra piva, 20 vajec, 8 chlebů, 0,1 vědra kořalky a na penězích kol 30 zl. 54 kr.

Č. 3. Obročí Jindřich Dorfmeister měl u sebe 2 důstojníky, 3 muže a dal jim na penězích 50 zl.

Č. 4. František Berka, dráb a posel, měl 5 důstojníků a 3 muže a dal jim na penězích 100 zl.

Č. 5. Šafář Václav Vrška měl ubytováno jednou 10 mužů, po druhé 20 mužů a mimo to 2 ženy a 10 koní; dal na penězích po prvé 25 zl., po druhé 4 zl.

Č. 6. Tesař Václav, kolář, měl ubytováno 9 mužů, jimž dal 0,45 libry hovězího masa, ¼ měr hrachu, 2 míry bramborů, 0,17 vědra piva, 3 libry másla, 1 husu, 2 slepice, 20 vajec, 9 pecnů chleba, 0,1 vědra kořalky a na penězích 41 zl. 39 kr. Vojáci mu vzali 2 břity, 1 kartonový živůtek a 1 pár vysokých bot.

Č. 8. Tomšík Pavel měl ubytováno 20 mužů a 5 koní. Vojáci si vzali 3 míry ovsu, 2 ct. sena, 0,2 ct. hovězího masa, 1 husu, 4 slepice, 20 vajec, 2 pecny chleba, ½ míry mouky a na penězích dostali 56 zl. 54 kr.; šatstva si vzali za 10 zl. a kromě toho klarinet za 15 zl.

Č. 9. Veselý Jan měl ubytováno 17 mužů a 1 koně. Vojáci si vzali ¼ míry ovsu, 0,28 ct hovězího masa, 2 míry hrachu 1½ míry bramborů, ¼ míry mouky, 0,24 vědra piva, 6 liber másla, 4 slepice, 50 vajec a na penězích 56 zl. 47 kr.; mimo to si vzali 2 košile za 3 zl., 1 svatební čepce za 3 zl. a 1 plínu za 1 zl.

Č. 10. Kratochvíl Tomáš měl ubytováno 12 mužů a 4 koně. Vojáci si vzali 7 měr ovsu, 2½ ct. sena, 0,1 ct. hovězího masa, 0,3 ct. vepřového masa, 0,17 vědra piva, 4 libry másla, 2 husy, 8 slepic, 90 vajec, 4 pecny chleba a na penězích 155 zl. 19 kr.; mimo to 70 loket plátna, 4 ubrusy, 8 cích, 20 šátků, 6 plen, 2 košile i zástěry, 1 kabát, 1 boty holínkové a jedny střevíce.

Č. 11. Kledus František měl ubytováno 21 mužů a 14 koní. Vojáci si vzali 6 měr ovsu, 4 ct. sena, 0,16 ct. hovězího masa, 0,2 vědra piva, 4 libry másla, 1 husu, 9 slepic, 20 vajec, 5 pecnů chleba, 0,1 vědra kořalky a na penězích 87 zl. 50 kr.; kromě toho 3 košile, z vozu obruč, 1 ubrus, 3 šátky, zlaté porty s ženského čepce a 17 loket plátna.

Č. 12. Matoušek František měl ubytováno 22 mužů a 6 koní. Vojáci si vzali 10 měr ovsu, 4 ct. sena, 1 míru hrachu, 5 liber másla, 12 pecnů chleba, na penězích 98 zl. 9 kr. a mimo to i rukavice.

Č. 13. Vdova Machátová měla ubytováno 8 mužů, kteří si vzali 12 měr ovsu, 1½ míry žita, 2 míry ječmene, 3 ct. sena, 0,4 ct. hovězího, 0,25 skopového, 0,35 ct. vepřového masa, 0,16 vědra piva, 0,7 ct. másla, 1 husu, 9 slepic, 7 pecnů chleba a na penězích 153 zl.

44 kr.; kromě toho si vzali dva plechy s pluhu a železnou obruč na podkovy, 2 háky, 1 kabát, 4 šátky, 1 ubrus a 2 boty.

Č. 14. Věžník Václav měl ubytováno 19 mužů a 8 koní. Vojáci si vzali 10 měr ovsu, 5 ct. sena, 0,11 ct. hovězího a 0,5 ct. skopového masa, 4 míry bramborů, 0,32 vědra piva, 6 liber másla, 6 slepic, 15 pecnů chleba a na penězích 126 zl. 32 kr. Kromě toho měl sedlák na šatstvu škody za 20 zl., železa mu vzali 15 liber po 12 kr. a kořalky za 12 zl.

Č. 15. Zedníček Frant. měl ubytováno 9 mužů a 7 koní. Vojáci vzali si 6 měr ovsu, 1 míru žita, 3 ct. sena, 0,14 ct. hovězího a 0,4 ct. skopového masa, 0,12 vědra piva, 12 liber másla, $\frac{3}{4}$ míry mouky, 6 slepic a na penězích 94 zl. 41 kr.; dále si zastřelili tele za 14 zl., vzali chleba za 1 zl. 57 kr., 1 kabát za 8 zl., vestu za 1 zl., svatební čepce nevěstín za 4 zl., $2\frac{1}{2}$ lokte plátna a 2 zástěry.

Č. 16. Jeřábek Jan měl ubytováno 16 mužů a 3 koně. Vojáci si vzali 2 míry ovsu, 1 míru žita, 1 míru ječmene, 3 ct. sena, 0,19 ct. sena, 0,19 ct. hovězího masa, 0,14 vědra piva, 10 liber másla, 6 slepic, 20 vajec, $\frac{3}{4}$ mázu kořalky, $1\frac{1}{8}$ míry mouky a na penězích 131 zl. 38 kr.; dále zabili jednu krávu, $1\frac{1}{8}$ míry mouky a na penězích 131 zl. 38 kr.; dále zabili jednu krávu (1 ct. vážící), z níž si maso roznesli vojáci i do jiných domů. Kromě toho si vzali chleba za 1 zl. 20 kr., 3 ubrusy, 12 loket plátna, 5 zástěr, 1 plínu, 1 střevíce za 1 zl. 18 kr., 1 kazajku za 1 zl. 30 kr., 3 páry bot a jedny rukavice za 1 zl.

Č. 17. Jeřábek Tomáš měl ubytováno 10 mužů, kteří si vzali 0,4 ct. hovězího masa, 17 mázů piva, 4 libry másla, 1 husu, 4 slepice, 60 vajec, 11 mázů kořalky, $\frac{1}{4}$ míry mouky, chleba za 2 zl., mouky za 3 zl. 12 kr. a na penězích 55 zl. 1 kr.; u kováře sňali mu na podkovy s kola obruč za 17 zl.

Č. 18. Chyba Jan měl ubytováno 11 mužů a 5 koní. Vojáci si vzali 8 měr ovsu, $2\frac{1}{2}$ ct. sena, 0,19 ct. hovězího a 0,28 ct. skopového masa, $\frac{1}{4}$ míry hrachu, 14 mázů piva, 5 liber másla, 1 husu, 4 slepice, 5 pecnů chleba, 1 máz kořalky, na penězích dostali 102 zl. 22 kr. a krom toho si ještě vzali 38 zl.

Č. 19. Kafka Jan měl ubytováno 29 mužů a 7 koní. Vojáci si vzali 1 míru ovsu, 1 míru žita, 1 míru ječmene, 4 ct. sena, 0,4 ct. hovězího a 0,2 skopového masa, 2 míry bramborů, 16 mázů piva, $1\frac{1}{2}$ mázu kořalky a na penězích 80 zl. 32 kr.; vedle toho 4 košile, $\frac{3}{16}$ míry mouky, chleba za 1 zl. 30 kr., $\frac{1}{2}$ míry krupice, 1 šátek za 1 zl., 1 kabát s kapucí za 15 zl., 1 koženice za 1 zl. 30 kr., 2 boty po 3 zl., 1 kůži z telete 3 zl., rukavice za 30 kr. a 2 ženské čepce po 3 zl. 30 kr.

Č. 20. Pospíšil Vavřinec měl ubytováno 24 mužů a 9 koní. Vojáci si vzali 6 měr ovsu, 3 míry sena, 0,72 ct. hovězího masa, 1 míru hrachu, 2 míry bramborů, 16 mázů piva, 4 libry másla, 1 husu, 3 slepice, 1 máz kořalky, na penězích 162 zl. 24 kr. a kromě toho 50 zl., 9 loket plátna po 30 kr., 13 loket hrubého plátna po 15 kr., 3 zástěry, 3 šátky, boty za 7 zl. ženský čepce za 1 zl. 21 kr., 1 husu za 1 zl. a jednu ovci za 4 zl.

Č. 21. Teplý František měl ubytováno 15 mužů a 5 koní. Vojáci si vzali 5 měr ovsu, 3 ct. sena, 55 ct. hovězího masa, 3 míry bramborů, 16 mázů piva, 1 libru másla, 3 slepice, 8 vajec, 3 pecny chleba, na penězích 72. zl. 23 kr., $1\frac{1}{2}$ míry mouky; kromě toho si vzali vědro zelí, 2 šátky po 30 kr., 1 plínu, 3 košile po 1 zl. 20 kr. a několik metrů plátna.

Č. 22. Tesař Václav měl ubytováno 20 mužů a 2 koně. Vojáci si vzali 1 míru ovsu, 2 ct. sena, $20\frac{1}{2}$ ct. hovězího a 3 ct. skopového masa, $\frac{1}{4}$ míry hrachu, 1 míru bramborů,

14 mázů piva, 1 libru másla, 1 husu, 4 slepice, 12 vajec, na penězích 39 zl. 57 kr. a mouky 1 $\frac{3}{8}$ míry.

Č. 23. Tesař Martin měl ubytováno 7 mužů, kteří si vzali 1 míru bramborů, 1 husu za 5 zl., na penězích 5 zl. a 1 kožich.

Č. 24. Večeřa František měl ubytováno 4 muže, kteří si vzali 10 centů hovězího masa, $\frac{1}{8}$ míry hrachu, 1 míru bramborů, na penězích 8 zl. 58 kr. a $\frac{1}{8}$ míry mouky; chleba a piva dostali za 1 zl. (ve 2 $\frac{1}{2}$ dnech).

Č. 25. Chyba Jan měl ubytováno 6 mužů a 5 koní. Vojáci si vzali $\frac{1}{2}$ ct. sena, 10 ct. hovězího masa, 8 mázů piva, na penězích 16 zl. 10 kr. a míry mouky; vojáci vyslídili a vzali si i šatstvo, které měl sedlák zakopáno na zahradě.

Č. 26. Mezlík Jakub měl ubytováno 8 mužů a 2 koně. Vojáci si vzali 17 měr ovsu, 3 míry žita, 6 centů sena, 20 ct. hovězího masa, 12 mázů piva, 2 libry másla, 4 slepice, 60 vajec, $\frac{1}{2}$ mázu kořalky, na penězích 134 zl. 56 kr. a $\frac{1}{4}$ míry mouky; kromě toho si zabili 2 skopce po 4 zl. a vzali si 3 šátky po 30 kr.

Č. 27. Voneš Jakub měl ubytováno 1 muže, který si vzal 4 zl.

Č. 29. Tomšík Jakub měl ubytováno 14 mužů a 6 koní. Vojáci si vzali 7 měr ovsu, 2 ct. sena, 40 ct. hovězího masa, $\frac{1}{4}$ míry hrachu, 10 mázů piva, 4 libry másla, 1 husu, 6 slepic, 70 vajec, 9 pecnů chleba, 2 mázy kořalky, na penězích 82 zl. 27 kr. a mouky; mimo to 1 pecen za 42 kr., šaty a plátno za 10 zl. a ještě dalších 5 zl. na hotovosti.

Č. 30. Večeřa Josef měl ubytováno 13 mužů a 6 koní. Vojáci si vzali 4 míry ovsu, 2 ct. sena, 16 ct. hovězího masa, $\frac{1}{8}$ míry hrachu, $\frac{1}{4}$ míry bramborů, 12 mázů piva, 1 libru másla, 4 slepice, 30 vajec, 5 pecnů chleba, 1 $\frac{1}{2}$ mázu kořalky a na penězích 45 zl. 19 kr.; kromě toho si zabili 1 ovci za 5 zl. a vzali 4 šátky po 30 kr.

Č. 31. Bednář Jakub měl ubytováno 5 mužů, kteří si vzali 20 ct. hovězího masa, $\frac{1}{8}$ míry hrachu, $\frac{1}{2}$ míry bramborů, 6 mázů piva, 2 libry másla, 7 pecnů chleba, na penězích 22 zl. 50 kr. a 10 loket plátna a prádla.

Č. 32. Machát František měl ubytováno 14 mužů a 5 koní. Vojáci si vzali 6 měr ovsu, 3 ct. sena, 15 ct. hovězího masa, $\frac{1}{4}$ ct. hrachu, 2 míry bramborů, 12 mázů piva, 2 libry másla, na penězích 71 zl. 9 kr., 2 košile, $\frac{5}{4}$ měr mouky, chleba za 12 zl. 15 kr., 10 loket plátna, rukavice za 1 zl. 30 kr., ženskou sukni za 1 zl. 30 kr. a 1 zástěru za 1 zl.

Č. 33. Rous František, kovář, měl ubytováno 26 mužů a 5 koní. Vojáci si vzali 3 $\frac{1}{2}$ míry ovsu, 3 ct. sena, 9 ct. hovězího, 3 ct. skopového a 1 ct. vepřového masa, 1 míru hrachu, 1 máz vína, 14 mázů piva, 2 libry másla, na penězích dostali 10 zl. na hotovosti a vzali si plášť za 12 zl., 1 kožich, 1 svatební čepec za 4 zl., pár vysokých bot za 6 zl., 10 loket plátna po 30 kr., 2 kabáty po 6 zl., 3 ubrusy, 1 plínu, 2 pokrývky po 12 zl., z okna vytrhli železné mříže na podkovy (2 zl.), rašple kovářské po 6 zl. a uhli za 20 zl.

Č. 34. Zedníček Jakub měl ubytováno 36 mužů a 9 koní. Vojáci si vzali 4 míry ovsu, 1 míru žita, 6 ct. sena, 12 liber hovězího masa, 1 vepře, 3 míry hrachu, 1 míru čočky, 15 mázů piva, 12 slepic, na penězích 154 zl. 15 kr., 1 míru mouky, chleba za 4 zl., kabát za 5 zl., 2 sukne za 5 zl., 10 loket plátna, 1 pár punčoch, 6 zástěr a 2 ubrusy.

Č. 35. Machát Pavel měl ubytováno 27 mužů a 8 koní. Vojáci si vzali 12 měr ovsu, 1 $\frac{1}{2}$ míry žita, 4 ct. sena, 16 mázů piva, 1 libru masa za 2 zl.; kromě toho zabili 1 krávu za

17 zl., chleba si vzali za 12 zl. 50 kr., 1 kalhoty za 2 zl., 1 „brustflek“ za 20 zl., 20 loket plátna po 30 kr. a 1 lněné prostěradlo za 30 kr.

Č. 36. Štěpánek František měl ubytováno 11 mužů a 13 koní. Vojáci si vzali 7 měr ovsu, 7 centů sena, $\frac{1}{4}$ míry čočky, $\frac{1}{2}$ míry bramborů, 4 libry másla, 2 husy, na penězích 85 zl. 36 kr., masa za 6 zl., piva za 4 zl., chleba za 4 zl., mouky za 4 zl., hus za 4 zl., koňský chomout, hřebelec, kartáč, 30 loket plátna po 30 kr. a 1 plínu za 2 zl.

Č. 37. Šula Matěj měl ubytováno 8 mužů, kteří si vzali 21 liber hovězího masa, $1\frac{1}{2}$ míry hrachu, 16 mázů piva, 2 libry másla, na penězích 37 zl. 3 kr., mouky a krupice za 6 zl., chleba za 2 zl. 30 kr. a 15 zl. na hotovosti.

Č. 38. Průša Matyáš měl ubytováno 20 mužů a 13 koní. Vojáci si vzali 6 měr ovsu, 2 ct. sena, 28 liber hovězího masa, 6 skopců, $\frac{3}{4}$ míry hrachu, 1 máz vína, 6 mázů piva, 6 liber másla, 1 husu, 4 slepice, 60 vajec, $\frac{1}{2}$ mázu kořalky a na penězích 69 zl. 12 kr.

Č. 39. Nožička Pavel měl ubytováno 27 mužů a 9 koní. Vojáci si vzali 18 měr ovsu, 4 ct. sena, 11 liber hovězího masa, $\frac{1}{2}$ míry hrachu, 11 mázů piva, 5 liber másla, 60 vajec, 1 máz kořalky, na penězích 155 zl. 38 kr. a 3 košile; kromě toho zabili jednu ovci za 5 zl. a 1 svini za 11 zl. a vzali si chleba za 2 zl., 1 „brustflek“ za 7 zl., pár bot za 6 zl. 15 kr., 4 zástěry po 30 kr., 1 ubrus, 1 plachtu, 2 pokrývky a 18 loket plátna po 30 kr.

Č. 40. Kratochvíl Antonín měl ubytováno 12 mužů a 5 koní. Vojáci si vzali 4 míry ovsu, 2 ct. sena, 14 liber hovězího masa, $\frac{1}{2}$ míry hrachu, 2 míry bramborů, 8 mázů piva, 3 libry másla, 2 husy, 8 slepic, 30 vajec, 1 máz kořalky, na penězích 102 zl. 14 kr., 3 košile a chleba dostali za 24 kr., mimo to vyloupili včelník, z čehož vzešla škoda 30 zl.

Č. 41. Nováček Ondřej měl ubytováno 24 mužů a 8 koní. Vojáci si vzali 8 měr ovsu, 6 ct. sena, 100 liber hovězího masa, 15 mázů piva, 3 libry másla, 30 vajec, 1 máz kořalky, na penězích 101 zl. 50 kr. a ? osminky mouky; kromě toho si vzali chleba za 8 zl., 2 štůčky plátna a 6 šátků.

Č. 42. Malý Antonín měl ubytovány 1 důstojníka a 6 mužů, kteří si vzali 5 měr ovsu, 2 ct. sena, 20 liber hovězího a 23 liber skopového masa, 20 mázů piva, 8 liber másla, 3 slepice, 40 vajec, 2 mázy kořalky, na penězích 57 ul. 43 kr., 3 uzené jazyky, mouky za 3 zl. a chleba rovněž za 3 zl.

Drancováním byli postiženi nejen sedláci, u nichž bylo vojsko ubytováno, ale i ti, kteří vojska neměli. Např. obuvník Šula Jan si stěžoval, že mu vojáci sebrali 4 páry podražených bot, jež si cenil 14 zl., dvě teletiny v ceně 8 zl. a masa za 5 zl.

V jednotlivých osadách budišovského panství byly výše škod způsobených francouzským vojskem vyčísleny takto:

Budišov, obec	5.705 zl. 45 kr
Budišov, zámek	3.867 zl. 12 kr.
Tasov	8.399 zl. 14 kr. 1 d.
Hodov	4.716 zl. 50kr.
Nárameč	826 zl. 30 kr.
Uhřínov	413 zl. 19 kr.
Kamenná	3.474 zl. 53 kr. 2 d.
Oslava	679 zl. 38 kr.
Holubí Zhoř	3.877 zl. 6 kr.
Jáchymov	1.251 zl. 39 kr.
Mihoukovice	554 zl. 6 kr.

V budišovském kraji byla pouze osada Klementice uchráněna. Bylo to tím, že byla nedlouho před průchodem francouzského vojska založena majitelem budišovského panství rytířem Stettenhofenem a díky tomu nebyla ještě zakreslena na mapách.

Ostatní již takové štěstí neměli, o čemž svědčí dopis, který napsal dne 16. prosince 1805 budišovský vrchnostenský úřad jihlavskému komisariátu. Stálo v něm:

Osud, který postihl Velkou Bíteš průchodem císařských francouzských vojsk, dolehl v ještě větší míře na celé budišovské panství. Již před příchodem francouzských vojsk odevzdalo Budišovsko do Znojma 152 míry ovsa, do Brna 238 měř ovsa, 112 ct. sena, 8 volů (v celkové váze 20 ct.) a 51 skopců, do Velkého Meziříčí 3 sudy piva, 20 měř ovsa a 6 ct. sena. Od 4. do 14. prosince bylo na panství ubytováno francouzské vojsko v počtu více než 4000 mužů, které vybrakovalo vše tak, že další vojenské oddíly, jež sem dorazily, shledly, že není tu pro ně již ničeho, ani potravin, a proto ihned táhly zase dál. Nyní podle dopisu krajského jihlavského úřadu má budišovské panství na rozkaz francouzského velitelství opět dodati do Brna 20 ct. mouky, 24 měř žita, 12 měř luskovin, 6 měř ovsa, 30 ct. sena, 12 ct. hovězího masa a 30 ct. slámy. Bída je však tak velká, že druhdy i nejmázejší sedláci chodí nyní žebrať do zámku o chléb.

Dne 23. prosince odpověděl krajský úřad v Jihlavě přípisem, v němž mimo jiné uvedl, že žádosti budišovského vrchnostenského úřadu, aby vojsko, ležící v Tasově, bylo odvoláno, nebo aby obce z náměšťského panství dodaly na Budišovsko 100 ct. sena a 50 měř ovsa, nelze vyhovět, poněvadž náměšťské panství nepatří do jihlavského kraje.

Nedlouho poté došlo na Budišovsku k nové rekvizici, opět ze strany francouzského vojska, které se na pochodu po slavkovské bitvě rozložilo hlavně na Velkobítešsku a Velkomeziříčsku. V důsledku toho docházelo mezi budišovským vrchnostenským úřadem a rekvírujícími vojáky a důstojníky k velkým nedorozuměním, takže si vrchnostenský úřad znova stěžoval u krajského úřadu v Jihlavě. Stížnosti na často se opakující rekvizice nebyly nic platné, ba co víc, docházelo k stupňování rekvizic.

Důkazem toho byl rozkaz vydaný 7. ledna z Velkého Meziříčí jménem maršála Bernadotta v dohodě s moravským zemským úřadem. Stálo v něm, že obyvatelé obcí, jimiž bude procházet vojsko po uzavření míru, jsou povinni každému vojákovvi poskytnout denně 1 libru masa, 1½ libry chleba a láhev piva. Kdyby vojáci nebyli s touto porcí spokojeni a dopouštěli se násilí, mělo to být neprodleně oznámeno zemskému úřadu, aby mohl podat příslušnou stížnost maršálovi Bernadottovi.

Další pohroma přišla prostřednictvím pilného dopisu krajského ubytovacího komisaře, v němž se sdělovalo, že 13. ledna bude ve Velkém Meziříčí a okolních obcích ubytováno 11 000 mužů, 1600 koní, a proto se budišovské panství vyzývalo, aby dodalo do sedmé hodiny ranní toho dne 1275 liber chleba, 425 liber masa (nejlépe živý dobytek), 5 sudů piva, vědro kořalky a 2 míry hrachu.

Následoval nový zoufalý dopis guberniálnímu tajemníkovi, v němž se poukazovalo na to, že sotva Budišov přečkal dvě neúrodná léta, nastalo časté ježdění příprězezi, dodávky, rekvisice, vojenské průchody, ubytování a plenění vojska, při němž byly selské domy na Budišovsku třikrát prohledávány, čímž se bída tak dovršila, že dobrá polovina domů je úplně prázdná, neboť mnoho obyvatelů z bídy a nouze uteklo.

Odpovědí bylo oznámení, že na Budišovsko přijde 1400 mužů, kteří měli býti zásobeni masem a chlebem. Den nato s oznámením velkobitešského komisařství, že přitáhne 1580 mužů, přišel rozkaz z Velkého Meziříčí, aby bylo z Budišovska vysláno 20 příprěžních vozů i přes to, že se 5 párů koní a příprěžních vozů, které byly 6. ledna vypraveny s vojskem, dosud nevrátilo. Následoval přípis vedoucího komisaře ve Velkém Meziříčí, jímž se sdělovalo budišovskému vrchnostenskému úřadu, že musí být ubytováno v Oslavě 100 mužů, Kamenné 150, v Budišově 400 a v Hodově 200. Jednalo se o vojsko, které vyklizovalo Brněnsko a odcházelo západní Moravou.

Když v druhé polovině ledna 1806 odešli ze západní Moravy poslední francouzští vojáci, začaly se zjišťovat škody, které jednotlivé obce utrpěly. Trvalo několik roků, než se vše mohlo sepsat, přičemž o náležité úhradě nemohlo být ani řeči. Bylo to v důsledku nepřesných údajů, kdy zástupci obcí vypovídali, že jsou schopni uvést jen den, množství pobraných nebo vydaných věcí a jejich cenu; označení pluku nebo praporu bylo většinou neznámo, poněvadž obyvatelstvo bylo jednak málo mocno písma, jednak nerozumělo řeči francouzského vojska, které nadto v něm budilo svým chováním veliký strach a úzkost, takže nikdo ani nepomyslel na to, aby se vojáků dotazoval. Pokud se týkalo příprěží, byl znám určitě den, místo, vzdálenost, naproti tomu nebylo známo jméno důstojníka, kterému příprěž poskytnuta a jeho pluk byl také neznám.

Data, jichž lid neznal, byla alespoň zčásti zaznamenána budišovským vrchnostenským úřadem, který zapisoval při každém ubytování francouzského vojska jména důstojníků a čísla pluku. Z těchto zápisů lze vyčíst, že v budišovském zámku a v Budišově samotném leželi dragouni 22. pluku s plukovníkem Carrierem po 5 dní a od 1. ledna 1806 se týž dragounský pluk zdržel v Tasově rovněž 5 dní. Pěší pluk čís. 95 pod plukovníkem Bonem pobyl na budišovském panství 4 dny, a to na budišovském zámku i městečku, dále v Nárámči, Hodově, Kamenné, Oslavě a v Tasově. Myslivecký prapor čís. 27 s podplukovníkem Durierem byl v zámku a v městečku Budišově, v Nárámči a v Kamenné pouze den. Vojáci druhého husarského pluku leželi po 5 dní v Oslavě a oddíl 10. dragounského pluku pod plukovníkem Caraviakem prodlel v zámku a v městečku

Budišově, v Tasově, Hodově a v Kamenné jeden den. Pokud se týkalo osad od Budišova vzdálených a ležících blíže císařské silnici, nebylo možno vrchnostenskému úřadu zjistit jmen pluků, praporů, důstojníků, poněvadž se vojsko na této hlavní silnici příliš střídalo. Ze soupisu škod, způsobených francouzským vojskem, vysvítá, že škody byly k 1. lednu 1806 ceněny takto:

obec	vrchnost	poddaní
Budišov	3.307 zl. 2 kr.	5.266 zl. 55 kr.
Budišov (2. výkaz)	350 zl.	4.452 zl. 50 kr. 3 d.
Tasov		2.622 zl. 26 kr. 3 d.
Hodov		4.716 zl. 50 kr.
Nárameč	165 zl. 17 kr.	661 zl. 13 kr.
Míhounkovice		554 zl. 6 kr.
Oslava	85 zl. 47 kr.	593 zl. 11 kr.
Kamenná		3.474 zl. 53 kr. 2 d.
Uhřínov		413 zl. 19 kr.
Zhoř	16 zl.	1.838 zl. 49 kr. 2 d.
Jáchymov		832 zl.

Z těchto číslic je patrné, jak velice byli postiženi právě sedláci, kteří byli vojsku vydání úplně všanc, kdežto zámek, díky zde ubytovaným důstojníkům, byl značně uchráněn, zvláště před loupením.

Řádné potvrzenky bylo možno dostat jen na rekvisice, předem vypsané moravským zemským úřadem, který rozvrhoval množství, stanovené francouzským velitelstvím, na jednotlivé okresy a obce. Potvrzení pro budišovské panství byla vydána krajským úřadem v Jihlavě, nebo příslušnými úřady ve Velkém Meziříčí a byla podpisována netoliko úředníky země moravské, nýbrž i francouzským důstojníkem; takovýchto řádných stvrzenek bylo poskrovnu. Tak např. v Holubí Zhoři, nebylo možné zjistit vše, co bylo francouzským vojskům poskytnuto. Kterési noci sem vojáci vtrhli, o nichž nebylo možno zjistit, kterému pluku náleží. Vynutili si vydání potravin a různých potřeb a zase odjeli, aniž dali jakékoliv stvrzení.

Dříve než byly všechny účty škod uzavřeny, vtrhli v létě 1809 po porážce Rakušanů u Wagramu Francouzi na Moravu podruhé. V té době byly nejvíce postiženy kraje znojemský a brněnský, kde francouzské vojenské oddíly prodlévaly od polovice července 1809 po 4 měsíce. Město Znojmo utrpělo škodu 256 000 zl., válečná kontribuce uložená znojemskému kraji činila na 3 596 000 franků, z čehož Francouzi musili slevit, takže Znojemsko nakonec odevzdalo pětinu požadované sumy. Brněnskému kraji byla za obou francouzských invasí r. 1805 a 1809 způsobena škoda 8 946 000 zl., za níž se dostalo obyvatelstvu v pozdějších letech jen nepatrné náhrady.

Všeobecnou nouzi, způsobenou válkou, dovršil r. 1811 úpadek státních financí. Tak se stalo, že se moravským krajům, postiženým francouzskými válkami, nikdy nedostalo náhrady za škody, které v těchto dobách utrpěly.

Podle

*Ladislava Tvarůžka: Na budišovském panství v době bitvy u Slavkova, zvláštní otisk
z Časopisu pro dějiny venkova, roč. XVIII. – 1931 (archív Marie Holasové)*

Wikipedie, otevřená encyklopedie

Sestavil Karel Pavlíček

Příloha Budišovského zpravodaje č. 4/2008
Samostatně neprodejné

www.horacko.cz/budisov/zpravodaj

Vydává: Obecní úřad Budišov, IČO 00289159, tel. 568 875 110, e-mail: ou.budisov@horacko.cz
Redakce: Karel Pavlíček (e-mail karel_pavlicek@volny.cz, tel. 568 875 212),

Mgr. Jiří Horák.

Vyšlo v Budišově dne 19. 12. 2008

Technická realizace: Ing. Ladislav Dokulil

Tisk Tiskárna Charvát, s. r. o., Velké Meziříčí